

Obsah

Predhovor	11
Úvod	13
1. Veľké otázky	17
2. Boh alebo prírodné zákony?	31
3. Boh alebo multivesmír?	47
4. Kto to teda naplánoval?	65
5. Veda a racionalita	71
Záver	91

1 *Velké otázky*

Stephen Hawking je bezpochyby najslávnejším žijúcim vedcom v súčasnom svete.⁷ Nedávno odišiel do dôchodku z postu lucasiánskeho profesora matematiky v Cambridge; na jeho mieste kedysi sedel Sir Isaac Newton. Hawking si počínal na tomto poste skvelo. Jej veličenstvo kráľovná ho vyznamenala rádom Companion of Honour a jeho akademická kariéra sa vyznačovala bohatou zbierkou čestných uznaní z celého sveta.

Bol tiež výnimočným symbolom statočnosti, lebo viac ako 40 rokov bojoval s ničivými účinkami choroby motoneurónov. Dlhé obdobie bol pripútaný na invalidný vozík a jediným prostriedkom verbálnej komunikácie bol pre neho špeciálne navrhnutý elektronický hlasový syntetizér. Jeho okamžite rozpoznateľný „hlas“ je známy po celom svete.

Spolu s mnohými významnými spolupracovníkmi a študentmi skúmal Hawking hranice matematickej fyziky – medzi nimi snád k najznámejším patria intuícii odporujúce tajomstvá čiernych dier. Jeho práca viedla k predikcii „Hawkingovej radiácie“, ktorá by ho v prípade experimentálneho potvrdenia istotne kvalifikovala na Nobelovu cenu.

⁷ Tak bolo uvedené v originálnom vydaní z roku 2011. Stephen Hawking zomrel 14. marca 2018.

Vo svojom úspešnom bestselleri *A Brief History of Time* (Stručná história času)⁸ Hawking priniesol ťažko zrozumiteľný svet fundamentálnej fyziky do obývačiek (hoci mnohí čitatelia priznávajú, že im obsah knihy dal zabráť). Za knihou nasledovali ďalšie v podobnom duchu, ktoré sa pomerne úspešne usilovali nadchnúť širokú čitateľskú obec pre vzrušujúcu veľkú vedu.

Keďže sa jeho knihy zaoberajú vznikom vesmíru, nebolo možné vyhnúť sa úvahám o otázke existencie božského Stvoriteľa. *Stručná história času* však ponechala túto otázku provokujúco otvorenú a skončila sa často citovaným tvrdením, že ak by fyzici dokázali objaviť „teóriu všetkého“ (teda teóriu, ktorá by zahrnula do jedného celku štyri fundamentálne sily prírody: silnú a slabú jadrovú interakciu, elektromagnetizmus a gravitáciu), „spoznali by sme Božiu myseľ“.

Vo svojej ďalšej knihe *Veľkolepý plán*,⁹ ktorej spoluautorom bol Leonard Mlodinow,¹⁰ sa Hawkingova rezervovanosť vytratila a otvorene spochybnil vieru v stvorenie vesmíru Bohom. Podľa neho prírodné zákony, a nie Božia vôľa, poskytujú skutočné vysvetlenie vzniku vesmíru. Snaží sa preukázať, že Veľký tresk bol nutným dôsledkom týchto zákonov. „Pretože existuje gravitačný zákon, vesmír sa môže, ba musí sám stvoriť z ničoho.“

Názov *Veľkolepý plán* evokuje v mysli mnohých ľudí existenciu Veľkolepého Plánovača a Tvorcu – ale práve to chce kniha vyvrátiť. Hawkingovým veľkolepým záverom je: „Spontánne stvorenie je ten dôvod, prečo je tu niečo, a nie nič, prečo jestvuje vesmír, prečo sme tu my. Nie je potrebné

8 *A Brief History of Time*, London, Bantam Press, 1988. V slovenčine dostupná v ilustrovanom vydaní: *Ilustrovaná stručná história času*, Bratislava, Slovart, 2010.

9 *The Grand Design*, London, Bantam Press, 2010.

10 Odtiaľ budem v texte odkazovať na „Hawkingovu knihu“. Robím to kvôli zjednodušeniu vyjadrovania a nijakým činom tým nechcem znevážiť príspevok jeho spoluautora Leonarda Mlodinowa.

čakať na Boha, aby škrtol zápalkou a uviedol vesmír do pohybu.“¹¹

V tejto knihe sa nechcem zapodievať primárne Hawkingovou vedou, ale tým, čo z nej vyvodzuje ohľadne existencie – alebo presnejšie neexistencie – Boha. Hoci Hawkingov argument, že veda ukázala nepotrebnosť Boha, bol oslavovaný ako priekopnícky, sotva možno povedať, že by bol nový. Iní vedci už dlhé roky vyslovovali podobné tvrdenia, že tú úžasnú rafinovanú komplexnosť sveta okolo nás možno vysvetliť len odvolaním sa na základný „materiál“ vesmíru (hmotu/energiu) alebo na fyzikálne zákony, ktoré opisujú správanie vesmíru, ako napríklad gravitačný zákon. Vlastne je na prvý pohľad dosť ťažké odhaliť, čo naozaj táto kniha pridáva k tomu, čo už Hawking napísal v *Stručnej histórii času*.

Veľkolepý plán sa začína zoznamom veľkých otázok, ktoré si ľudia kladú odnepamäti: „Ako môžeme porozumieť svetu, v ktorom sa nachádzame? Ako sa správa vesmír? Aká je povaha skutočnosti? Odkiaľ sa to všetko vzalo? Potrebuje vesmír Stvoriteľa?“¹² Tieto otázky, vynárajúce sa z mysle svetoznámeho človeka, prebúdajú predstavivosť a očakávanie, ako sa taká svetová vedecká kapacita vyjadrí k niektorým z najhlbších otázok metafyziky. Je nepochybne fascinujúce započúvať sa, ako veľká myseľ báda nad filozofickými otázkami, ktoré si všetci z času na čas kladieme.

Neadekvátny pohľad na filozofiu

Ak očakávame niečo také, zažijeme šok, lebo hneď v nasledujúcich slovách Hawking odmietne filozofiu. S ohľadom na tento zoznam otázok, ktoré práve vyslovil, píše: „Tradične sú to otázky pre filozofiu, ale filozofia je mŕtva. Nestíha

¹¹ *The Grand Design*, s. 180.

¹² Tamtiež, s. 5.